Oikeusapu

Portugali

1 Mitä kustannuksia oikeudenkäyntiin liittyy, ja kuka ne yleensä maksaa?

Portugalin siviiliprosessilain (*Código de Processo Civil*) 529 §:n mukaan tuomioistuinmenettelyjen kustannukset ja kulut koostuvat seuraavista maksuista:
i. tuomioistuinmaksut (*taxa de justiça*);
ii. oikeudenkäynnin kuluessa syntyvät kustannukset (*encargos*);
iii. asianosaiskulut (*custas de parte*).
Näin ollen
I. Kunkin asianosaisen on maksettava tuomioistuinmaksut vireille pantavasta oikeudellisesta menettelystä. Tuomioistuinmaksut lasketaan kanteen rahamääräisen arvon tai monimutkaisuuden perusteella oikeudenkäyntikuluista annetun asetuksen (*Regulamento das Custas Processuais*) ja sen liitteenä olevien taulukoiden mukaisesti. Tuomioistuinmaksut ilmaistaan ”laskentayksikköinä” (*unidades de conta* – UC) oikeudenkäyntikuluista annetun asetuksen 5 §:n mukaisesti. Vuonna 2023 laskentayksikön arvo pysyy ennallaan eli on 102,00 euroa. Summa voi muuttua ajan myötä.
ii. Oikeudenkäynnin kuluessa syntyviä kustannuksia ovat asianosaisten pyynnöstä tai tuomarin määräyksestä tuomioistuinmenettelyistä aiheutuvat menot (kuten asiantuntijoille suoritettavat maksut ja tulkkauspalvelut) – ks. oikeudenkäyntikuluista annetun asetuksen 16 §.
iii. Asianosaiskulut tarkoittavat kullekin asianosaiselle asian käsittelystä aiheutuneita kuluja, joista asianosaisella on oikeus saada oikeudenkäyntikuluista annetun asetuksen 26 §:n mukainen korvaus, jos vastapuoli tuomitaan (esimerkiksi asianajajan palkkiot ja tuomioistuimen nimittämien täytäntöönpanoviranomaisten kulut).

2 Mitä oikeusavulla tarkoitetaan?

Oikeussuojan saatavuudesta ja oikeudesta viedä asia tuomioistuinten käsiteltäväksi säädetään 29. heinäkuuta 2004 annetussa laissa nro 34/2004.
Lain nro 34/2004 6 §:n mukaan oikeussuojaa on saatavilla kahdessa muodossa:
i. oikeudellinen neuvonta;
ii. oikeusapu.
Näin ollen
i. Lain nro 34/2004 14 ja 15 §:n mukaan oikeudellinen neuvonta tarkoittaa asianajajan antamaa neuvontaa, jonka tavoitteena on selventää teknisesti tiettyihin kysymyksiin tai tapauksiin sovellettavaa lainsäädäntöä.
ii. Lain nro 34/2004 16 §:n mukaan oikeusapua myönnetään seuraavissa muodoissa:
vapautus tuomioistuinmaksuista ja muista tapaukseen liittyvistä kustannuksista
oikeusavustajan (kuten oikeusasianajajan tai toimistoasianajajan) nimittäminen sekä hänen palkkionsa ja muiden kulujensa (kuten matkakulujen) maksaminen
tuomioistuimen nimittämän oikeusavustajan (kuten rikosoikeudellisen menettelyn asianajajan) palkkioiden maksaminen
tuomioistuinmaksujen ja muiden oikeudenkäynnin kuluessa syntyvien kustannusten maksaminen erissä
oikeusavustajan nimittäminen sekä hänen palkkioidensa ja kulujensa maksaminen erissä
tuomioistuimen määräämän oikeusavustajan palkkioiden ja kulujen maksaminen erissä
täytäntöönpanoviranomaisen nimitys tehtävään tuomioistuimen määräyksestä ja hänen kulujensa maksaminen (esimerkiksi haasteen esittämisestä, varojen takavarikoinnin edellyttämistä toimenpiteistä ja muista täytäntöönpanomenettelyistä).

3 Millä perusteella oikeusapua voidaan myöntää?

Lain nro 34/2004 7 §:n nojalla seuraavilla henkilöryhmillä on oikeus oikeussuojaan, jos he voivat osoittaa kärsivänsä talousvaikeuksista:
Portugalin kansalaiset
Euroopan unionin kansalaiset
ulkomaalaiset ja kansalaisuudettomat henkilöt, joilla on voimassa oleva oleskelulupa jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa
ulkomaalaiset, joilla ei ole voimassa olevaa oleskelulupaa missään Euroopan unionin jäsenvaltiossa, jos heidän alkuperämaansa laki antaisi samassa tilanteessa oleskeluluvan Portugalin kansalaisille
voittoa tavoittelemattomilla järjestöillä on oikeus oikeussuojaan vain oikeusavun muodossa.
HUOM. Voittoa tavoittelevilla yhteisöillä ja yksittäisillä osakeyhtiöillä ei ole oikeutta oikeussuojaan.

4 Myönnetäänkö oikeusapua kaikenlaisiin oikeudenkäynteihin?

Lain nro 34/2004 17 §:n ja 23. helmikuuta 2015 annetun ministeriön täytäntöönpanomääräyksen nro 46/2015 (*Portaria n. 46/2015*) 7 §:n mukaan oikeusapujärjestelmää sovelletaan
kaikkiin tuomioistuimiin oikeustapauksen tyypistä riippumatta
rauhantuomioistuimiin (*Julgados de Paz*)
vaihtoehtoisiin riitojenratkaisujärjestelmiin, kuten valtion järjestämään sovittelupalveluun (*mediação pública*) esimerkiksi perhe- tai työoikeutta koskevien asioiden sovittelussa
rekisterinpitäjien käsittelemiin tapauksiin
notaarintoimistojen käsittelemiin perunkirjoituksiin
hallinnollisia rikkomuksia koskeviin menettelyihin.
Hyödyllisiä linkkejä:
Valtion järjestämä perheoikeudellinen sovittelujärjestelmä (portugaliksi)
Valtion järjestämä työoikeudellinen sovittelujärjestelmä (portugaliksi)

5 Onko kiireellisten tapausten varalle olemassa erityismenettelyä?

Kiireellisissä tapauksissa, joissa oikeusapua koskevaa lopullista päätöstä ei ole tehty vielä tuomioistuinmaksujen ja muiden oikeusmenettelyyn liittyvien kustannusten maksamisen määräaikaan mennessä, hakijan on toimitettava todistus oikeusavun hakemisesta ja edettävä sen jälkeen seuraavasti (ks. lain nro 34/2004 29 §:n 5 momentti):
jos toimivaltaisen sosiaaliturvatoimiston päätös ei ole vielä tiedossa, maksun määräaikaa lykätään, kunnes päätös on annettu tiedoksi oikeusavun hakijalle;
jos sosiaaliturvatoimisto on jo tehnyt päätöksen oikeusavun myöntämisestä maksuerien muodossa, ensimmäisen maksuerän määräaika on kymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, jona päätös annetaan tiedoksi hakijalle. Tämä ei kuitenkaan rajoita maksettujen varojen myöhempää takaisinmaksua tapauksissa, joissa päätös kumotaan;
jos sosiaaliturvatoimisto on jo tehnyt kielteisen päätöksen, maksun määräaika on kymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, jona päätös annetaan tiedoksi hakijalle. Tämä ei kuitenkaan rajoita maksettujen varojen myöhempää takaisinmaksua tapauksissa, joissa päätös kumotaan.
Jos oikeussuojahakemuksen (oikeudellisen neuvonnan tai oikeusavun) jättämisestä on kulunut 30 päivää eikä päätöstä ole tehty, hakemus hyväksytään hiljaisesti, ja asianomainen hyötyvä osapuoli voi vedota tähän hiljaiseen hyväksyntään tuomioistuimessa tai Portugalin asianajajaliitossa, riippuen siitä, mitä oikeussuojan muotoa on pyydetty – ks. lain nro 34/2004 25 §.

6 Mistä saan lomakkeen oikeusavun hakemista varten?

Lomakkeet, joilla haetaan oikeussuojaa oikeudellisen neuvonnan tai minkä hyvänsä muun oikeusavun muodossa, mukaan lukien lomake oikeusavun hakemiseksi toisessa jäsenvaltiossa, ovat ladattavissa Portugalin sosiaaliturvan verkkosivustolta täältä (portugaliksi).

7 Mitä asiakirjoja oikeusapuhakemukseen on liitettävä?

Luettelo hakemukseen liitettävistä asiakirjoista on saatavilla Portugalin sosiaaliturvalaitoksen (*Instituto da Segurança Social, I.P.*) julkaisussa *Guia Prático Protecção Jurídica* (Oikeussuoja – käytännön opas), joka löytyy sosiaaliturvalaitoksen verkkosivuston sivulta *Guias Práticos* (Käytännön oppaita).
Sosiaaliturvalaitoksen verkkosivusto ja mainittu julkaisu ovat saatavilla osoitteissa
Portugalin sosiaaliturvalaitoksen verkkosivusto
Oikeussuoja – käytännön opas (portugaliksi)

8 Minne oikeusapuhakemus toimitetaan?

Hakemus ja liiteasiakirjat voidaan toimittaa henkilökohtaisesti, tai ne voidaan lähettää postitse, faksilla tai sähköpostilla mille tahansa sosiaaliturvalaitoksen toimistolle, joka tarjoaa palveluja suoraan yleisölle.
Luettelo kunkin piirikunnan sosiaaliturvan keskustoimistoista ja niiden osoitteista, faksinumeroista ja sähköpostiosoitteista on saatavilla täältä (portugaliksi).

9 Miten saan tietää, onko minulla oikeus saada oikeusapua?

Oikeusapupäätöksessä on täsmennettävä päätöksen myöntämistapa ja sen tekee hakijan asuin- tai kotipaikan sosiaaliturvatoimiston päällikkö. Jos hakija ei asu Portugalissa, päätöksen tekee sen sosiaaliturvatoimiston päällikkö, jolle hakemus on jätetty – ks. lain nro 34/2004 20 ja 29 §.
Lain nro 34/2004 26 §:n mukaan hakijoille on ilmoitettava oikeusapuhakemusten myöntämispäätöksistä. Ilmoitus lähetetään pääsääntöisesti kirjeitse hakijan lomakkeessa ilmoittamaan postiosoitteeseen.

10 Miten minun tulee toimia, jos minulla on oikeus saada oikeusapua?

Kun oikeusavustaja nimitetään hakijan puolesta, hakijalle ilmoitetaan kyseisen oikeusavustajan toimiston osoite. Hakijalle ilmoitetaan myös, että hänen velvollisuutenaan on tehdä kaikin puolin yhteistyötä oikeusavustajan kanssa.
Jotta oikeusavulla voidaan vapauttaa hakija tuomioistuinmaksujen ja muiden oikeudenkäynnin kuluessa syntyvien kustannusten maksamisesta, hakijan on toimitettava todistus oikeusavun myöntämisestä tuomioistuinmaksujen maksamista varten asetetussa määräajassa.

11 Jos oikeusapua on myönnetty, kuka valitsee asianajajan?

Portugalin asianajajaliitto nimittää oikeusavustajan, joka ilmoittaa asiasta hakijalle lain nro 34/2004 30 ja 31 §:n mukaisesti.

12 Kattaako oikeusapu kaikki menettelyyn liittyvät kustannukset?

Oikeusapu kattaa lain nro 34/2004 16 §:ssä tarkoitetut menot, jotka ovat seuraavat:
tuomioistuinmaksut ja muut oikeudenkäynnin kuluessa syntyvät kustannukset
oikeusavustajan palkkioiden maksaminen
tuomioistuimen nimittämän oikeusavustajan palkkioiden maksaminen
tuomioistuinmaksujen ja muiden oikeudenkäynnin kuluessa syntyvien kustannusten maksaminen erissä
oikeusavustajan palkkioiden maksaminen erissä
tuomioistuimen nimittämän oikeusavustajan palkkioiden maksaminen erissä
tuomioistuimen nimittämän täytäntöönpanoviranomaisen kulut
kustannukset, jotka aiheutuvat siitä, että asia on luonteeltaan rajat ylittävä, jos hakija asuu toisessa jäsenvaltiossa.

13 Jos oikeusavun määrää on rajoitettu, kuka vastaa lopuista kustannuksista?

Lain nro 34/2004 29 §:n 4 ja 5 momentin mukaan hakijan on maksettava kaikki jäljelle jääneet kustannukset. Edellä sanottu ei estä hakijaa saamasta korvausta asianosaiskuluista oikeudenkäyntikuluista annetun asetuksen 26 §:n mukaisesti, jos hakija voittaa asiansa.

14 Kattaako oikeusapu myös muutoksenhakuvaiheen?

Kyllä, oikeusapu pysyy voimassa muutoksenhakua varten ja kattaa kaikki myöhemmät siihen tapaukseen liittyvät menettelyt, johon oikeusapu on myönnetty. Oikeusapu koskee myös pääasiaa, jos se myönnetään johonkin tapaukseen liittyvään menettelyyn. Oikeusapu jää voimaan myös tuomioistuimen päätöksellä määrättyjä täytäntöönpanomenettelyjä varten sellaisessa menettelyssä, johon on myönnetty oikeusapua – ks. lain nro 34/2004 18 §.

15 Voidaanko oikeusapu peruuttaa ennen kuin oikeudenkäynti on päättynyt (tai jopa periä takaisin oikeudenkäynnin päätyttyä)?

Kyllä, oikeusapu voidaan peruuttaa kokonaan tai osittain ennen oikeudellisen menettelyn päättymistä lain nro 34/2004 10 §:ssä säädetyissä tapauksissa. Tämä koskee tapauksia, joissa hakija tai hänen perheenjäsenensä saa riittävästi varoja. Tässä tapauksessa hakijan velvollisuutena on ilmoittaa, että hän pärjää ilman oikeussuojaa joko kokonaan tai osittain. Muutoin hänelle saatetaan määrätä asianmukaisia seuraamuksia.

16 Voiko oikeusavun epäämistä koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Jos sosiaaliturvatoimisto päättää hylätä hakemuksen joko kokonaan tai osittain, sen on ilmoitettava aikeestaan hakijalle kirjallisesti ja annettava hakijalle kymmenen päivää aikaa vastata aiottuun hylkäämispäätökseen. Hakija voi toimittaa vastauksensa yhteydessä asiakirjoja, jotka puuttuivat alkuperäisestä hakemuksesta tai jotka vahvistavat hänen perusteensa hakea oikeusapua. Jos hakija ei esitä vastausta kymmenen työpäivän kuluessa, päätöksestä tulee lopullinen eikä hakijalle lähetetä enää uutta kirjettä – ks. lain nro 34/2004 37 §, jossa viitataan Portugalin hallintomenettelylakiin (*Código do Procedimento Administrativo*).
Hakija voi riitauttaa sosiaaliturvatoimiston päätöksen tuomioistuimessa. Tässä tapauksessa hakijan on toimitettava riitauttamista koskeva kirjallinen pyyntö päätöksen tehneelle sosiaaliturvatoimistolle 15 päivän kuluessa. Sosiaaliturvatoimisto voi kumota päätöksen. Jos päätöstä ei kumota, sosiaaliturvatoimiston on saatettava asia tuomioistuimen käsiteltäväksi – ks. lain nro 34/2004 26–28 §.

17 Keskeyttääkö oikeusapuhakemus vanhentumisajan kulumisen?

Kyllä, oikeusavun pyytäminen voi vaikuttaa lykkäävästi vanhentumisaikaan.

Kun oikeusapuhakemus oikeusavustajan saamiseksi on toimitettu ja tämän pyynnön vahvistava asiakirja on liitetty tapaukseen liittyvään menettelyyn, kuluva vanhentumisaika keskeytyy viiden päivän kuluessa siitä päivästä, jona oikeusapuhakemus on toimitettu (29. heinäkuuta 2004 annetun lain nro 23/2004 33 §:n 4 momentti ja siviililain 323 §:n 1 ja 2 momentti).

Tätä asiaa koskeviin oikeuskäytäntöihin voi tutustua seuraavien tapausten kautta:

– Lissabonin ylioikeus (*Tribunal da Relação de Lisboa*)

Processo 439/11.5TTLRS.L1-4

Processo 7637/17.7T8LSB.L1-2

– Korkein oikeus (*Supremo Tribunal de Justiça*)

Processo 31/14.3TTCBR.C3.S1

Huom.

Näillä tietosivuilla esitetyt tiedot eivät sido siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteitä, tuomioistuimia tai muita laitoksia tai viranomaisia. Ne eivät korvaa voimassa olevaan lainsäädäntöön perehtymistä. Tietoja päivitetään säännöllisesti muun muassa oikeuskäytännön kehittymisen myötä.

Päivitetty viimeksi: 13/03/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.